

โครงการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

เหตุกัตตฺวาจาก และเหตุกัมมวาจาก

เหตุกัตตฺวาจาก มีปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ณาเป ณาปย เรียกโดยรวมว่า เหตุปัจจัย หลักการลงเหตุปัจจัยหลังธาตุ

เหตุกัตตฺวาจาก

- ลง เณ, ฌย ปัจจัย หลังธาตุ อุ, อู เช่น ภู, สุ
- ลง ณาเป, ณาปย หลังธาตุ ที่มีสระ อา, อิ, อี, เอ เป็นที่สุด เช่น ทา, สิ, สี, เฌ
- ลง เณ, ฌย, ณาเป, ณาปย หลังจากธาตุที่มีสระหลายตัว ปจ, คม, ลภ
- ในหมวด รุฐ ธาตุ ลงนิคคหิตอาคม ให้ลงเฉพาะ ณาเป ณาปย
เช่น ภูฏษาเปติ / ภูฏษาปยติ / ภินทาเปติ / ภินทาปยติ
- ไม่ลง นิคคหิต ใน เณ, ฌย ปัจจัย โภเชติ / โภชยติ / เกเทติ / เกทยติ

ประโยคตัวอย่าง

ธาตุที่เป็นสกัมมธาตุ

๑. อ.ท่าน ยังเรา ให้ปล่อยอยู่ ซึ่งลูกหมา ฯ กุกุกร
ตุ่ว มํ กุกุกรํ มุญจาเปสิ ฯ
๒. อ.เรา ยังบุตรและธิดา ท. ให้กินอยู่ ซึ่งภักท. ในเรือน ฯ (ปุตุตธีตุ)
อหํ ปุตุตธีตโร เคเห ภตฺตานิ ภูฏษาเปมิ ฯ
๓. อ.ท่าน ยังเด็ก ท. ให้ทำลายอยู่ ซึ่งเกวียน ฯ สกฏ หนฺปุ,
ตุ่ว ทารเก สกฏํ เกเทสิ ฯ

ธาตุที่เป็นอกัมมธาตุ

๑. อ.มารดา ยังบุตร ให้นั่งอยู่ บนบ้าน ฯ (นีสึ+ณาเป+ติ)
มาตา ปุตุตฺตํ เคเห นีสึทาเปติ ฯ
๒. อ.บุรุษของพระราชาท. ยังโจร ท. ให้ตายอยู่ ฯ (มรฺ+เณ+ติ)
ราชปุริสา โจเร มาเรติ ฯ
๓. อ.สามเณร ท. ยังมาณพ ท. ให้อยู่อยู่ในวิหาร ฯ (วสุ+เณ+ติ)
สามเณรา มาณเว วิหาเร วาเสนฺติ ฯ

เหตุกัมมมาจาก

ในเหตุกัมมมาจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย, ลงเหตุปัจจัย คือณาเป ด้วย, ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อี อากม
หน้า ย ด้วย อุ.ดังนี้ :-

เมื่อประกอบเป็นเหตุกัมมมาจาก ชาติบางตัวต้องลงปัจจัยประจำหมวดชาติ, ชาติบางตัวจะลงก็ได้ ไม่ลงก็ได้,
ชาติบางตัวจะไม่ลงปัจจัยประจำหมวดชาติ ฯ

ชาติต่อไปนี้ต้องลงปัจจัยประจำหมวดชาติ สี วู กิ ชี

ชาติต่อไปนี้จะลงก็ได้ ไม่ลงก็ได้ พุรุ ญา

ชาติในหมวด ตหุ จุรุ จะไม่ลงปัจจัยประจำหมวดชาติ

ปาจาปิยเต, สิพพาปิยเต. เป็นต้น.

ประโยคตัวอย่าง

สกัมมชาติ

๑. อ.ลูกหมา อันท่าน ยังเรา ให้ปล่อยอยู่ ฯ (กุกุรุ)
- ตยา มํ กุกุโร มุญจาปิยเต ฯ
๒. อ.ภัด ท. อันเรา ยังบุตรและธิดา ท. ให้กินอยู่ในเรือน ฯ (ปุตตธีต)
- มยา ปุตตธีตโร เคเห ภตตานิ ภุชซาปิยนเต ฯ
๓. อ.เกวียน ท. อันท่าน ท. ยังเด็ก ท. ให้ทำลายอยู่ ฯ (สกฏ นปฺ.)
- ตุเมเหติ ทารเก สกฏานิ ภินทาปิยนเต ฯ

ชาติที่เป็นอกัมมชาติ

๑. อ.บุตร อันมารดา ให้นั่งอยู่ บนเรือน ฯ (นีสึ+ณาเป+อิ+ย+เต)
- มาตุยา ปุตโต เคเห นีสึทาปิยเต ฯ
๒. อ.โจร ท. อันบุรุษของพระราชาท. ให้ตายอยู่ ฯ (มรุ+ณาเป+อิ+ย+อนเต)
- ราชปุริเสหิ โจรา มารธาปิยนเต ฯ
๓. อ.มาณพ ท. อันสามเณร ท. ให้อยู่อยู่ในวิหาร ฯ (วสุ+ณาเป+อิ+ย+อนเต)
- สามเณเรหิ มาณวา วิหาเร วาสาปิยนเต ฯ

แบบฝึกหัด

แต่งเป็นภาษามคธ

๑. อ.เรา ท. ยังก่าน ท. ให้ฉาบอยู่ ซึ่งฝาเรื่อน ฯ
๒. อ.ประตูแห่งพระนคร อันพระราชา ทรงยังราชบุรุษ ท. ให้ปิดอยู่ ฯ
๓. อ.มรณสติ อันชน ท. พึงให้เจริญ ในกาลทุกเมื่อ ฯ

แปลเป็นภาษาไทย

๑. อนาคตพิณูทิกน ปุคคัลลฺ เซตวนมหาวิหาโร การาปิยเต ฯ
๒. อนาคตพิณูทิกโก ปุคคัลลฺ เซตวนมหาวิหารํ กาทเรตี ฯ
๓. ชนา สพุพทา มรณสฺสตี ภาเวยฺยํ ฯ